

Från kolonialism till handelsavtal

En fallstudie av västliga normers påverkan på EU:s Economic Partnership Agreement

Maya Brodin
Louise Tamm

Abstract

This essay is a theory-consuming case study, the purpose of which is to investigate how Western norms and colonial power relations have influenced the design of the EU's trade agreement Economic Partnership Agreement (EPA). The essay's theoretical framework is based on norm diffusion and postcolonial theory. First, empirical evidence about the theories and the EPA agreement is presented, then follows an analysis where the theory is applied to the case. The conclusion drawn is that the design of the EPA agreement is influenced by Western norms, as the EU actively works to promote universal Western values, such as free trade and democracy through their economic policies. Hence, through the EU's normative power and eurocentrism, Western global patterns become universal. Furthermore, the post-colonial power relations have continued to characterize the relationship between Europe and Africa, which leads to the conclusion that the trade agreement can be perceived as an extension of colonial power relations and structures.

Keywords: Norm diffusion, Postcolonialism, European Union, Economic Partnership Agreement, Westafrica

Word count: 9419

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Problemformulering och frågeställning	4
1.3 Historisk bakgrund	5
1.3.1 Economic Partnership Agreement (EPA)	5
1.4 Tidigare forskning	7
1.4.1 EU som en normativ makt	7
2 Teori	10
2.1 Norm diffusion	11
2.2 Postkolonialism	13
3 Metod	15
3.1 Teorikonsumerande fallstudie	15
3.2 Kvalitativ textanalys	16
3.3 Material	17
4 Analys	18
5 Sammanfattande analys	26
6 Referenser	28

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Efter många år av tuffa diskussioner nåddes en överenskommelse kring det ekonomiska partnerskapsavtalet, Economic Partnership Agreement (EPA) år 2015. EPA är ett handelsavtal mellan EU och länder i Afrika, Västindien och Stillahavsområdet (AVS-länderna), med syfte att minska fattigdomen och öka den ekonomiska utvecklingen i regionen. Däremot har avtalet mötts av stark kritik från flera håll, där det påstås att EU:s offensiva intressen tagit över i förhandlingarna. Kritiker menar på att de afrikanska länderna riskerar att förlora skatteintäkter och saknar möjlighet att konkurrera med europeiska företag. Den Svenska Afrikagruppen skriver i artikeln *Kritiserat EU-avtal går i mål* med Omvärlden, “vi ser en risk i att man slår ut den lokala och regionala handeln och en stor risk för att de västafrikanska länderna stannar i en råvaruexport istället för att få igång förädling och få utvecklingseffekter av de resurser de har” (2015). Vidare kommer en bredare bakgrund kring EPA-avtalet att följa nedan i avsnitt 1.3.1.

Under de senaste 200 åren har västvärlden haft betydligt högre utvecklingsnivå än någon annan region i världen. Om man ser på en lista över de mest framskridna ekonomierna i världen så har de en gemensam faktor, de är nästan alla västländer. Det här kan förklaras av flera underliggande faktorer, såsom välfungerande institutioner och politiska system, privata sektorer som är villiga att investera i landet, fungerande infrastruktur och deras geografiska läge. Därtill finns det ett mörkare kapitel som bidragit till västländernas ekonomiska utveckling, kolonialismen, vilket vidare kommer att utvecklas i teoriavsnittet. Mellan 1500-talet till mitten av 1900-talet ägde västerländska länder i princip hela världen. Kolonierna försedde västländerna med stora mängder av naturresurser och billig arbetskraft. Alla dessa faktorer har bidragit till betydande rikedomar och utveckling för västerländska nationer (Humanitarian Careers, u.å).

De senaste åren har dock det ekonomiska samarbetet mellan EU och Afrika ökat markant. EU tillsammans med dess medlemsländer har aktivt främjat och arbetat för frihandel såväl som integration på den afrikanska kontinenten, med bland annat handelsavtal och bistånd. Europeiska Unionen menar att frihandelns effekter kommer att gynna afrikanska länder i

första hand, men att det emellertid kommer att öppna upp för affärsmöjligheter för europeiska länder och företag. EU är världens största inre marknad, vilket betyder att människor, varor och kapital ska ha möjlighet att röra sig fritt inom EU. Unionen är också en av världens mest handelsinriktade ekonomier och arbetar aktivt med att förhandla fram handelsavtal med flertalet regioner. Följaktligen väger EU:s beslut tungt på den globala ekonomiska marknaden. EU, genom sin handelspolitik, arbetar också för att främja europeiska värderingar och principer, som miljöskydd, mänskliga rättigheter och frihandel (Europeiska rådet, 2023a). Avtalen är framtagna för att ta bort handelshinder och skapa förbättrade handelsmöjligheter överlag, samtidigt som de syftar till att stödja utvecklingen hos länder i Västindien, Stillahavsområdet och Afrika (Utrikesministeriet, 2020).

1.2 Problemformulering och frågeställning

Denna uppsats har för avsikt att undersöka hur normer och värderingar påverkar handelsavtal. Syftet med denna uppsats är således att undersöka hur västliga normer och värderingar påverkar hur Economic Partnership Agreement har utformas med västafrikanska länder. Vi genomför en fallstudie, där vi ser på ett avtalspaket som EU tagit fram med Afrika, Västindien och Stillahavsområdet (AVS-länder) vid namn Economic Partnership Agreement (EPA). Vi valde EPA-avtalet av den anledning att EU är företrädare för många västliga värderingar, som demokrati, mänskliga rättigheter, frihandel etc, och kan således ses som en representation för "väst". Av den anledning att EPA-avtalet involverar totalt 32 länder har vi valt att avgränsa oss till den delen av avtalet som EU ingått med de västafrikanska länderna, som inkluderar alla länder i regionen med undantag av Nigeria. Ytterligare en orsak till att vi avgränsade oss till att se på ett handelsavtal, är för att undersöka normer är ett omfattande arbete. Avgränsningarna som gjorts har varit med syftet att studien behöver vara genomförbar inom den givna tidsramen.

Vi finner detta ämne ett intressant undersökningsobjekt, med statsvetenskaplig relevans, eftersom väst under lång tid dominerat den politiska arenan, huvudsakligen ekonomiskt. (Humanitarian Careers, u.å). Om vår hypotes visar sig korrekt, att västliga normer och värderingar påverkar utformningen av handelsavtalet med de västafrikanska länderna, kan det leda till ojämlika förmåner och maktförhållanden mellan utvecklings- och västländer. Därtill

kommer det ha en påverkan på möjligheterna för utveckling i utvecklingsländer, av den orsak att handelsavtal är en central beståndsdel för länders möjlighet till integrering på den globala ekonomiska arenan. Följaktligen genom att studera hur normer och värderingar sprids, hoppas vi få en insikt i hur västliga normer och värderingar påverkar utformningen av EPA-avtalet mellan EU och de västafrikanska länderna.

För att undersöka detta har vi tillämpat två teorier, norm diffusion samt postkolonial teori. Genom att applicera norm diffusion ämnar vi förstå hur normer sprids och influerar politiska beslut samt hur västliga normer, som frihandel och marknadsekonomi, påverkar hur handelsavtal med utvecklingsländer skapas. Genom att applicera postkolonial teori ämnar vi förstå hur handelsavtalet förhåller sig till den koloniala historien och om det är så att handelsavtalet kan betraktas som en förlängning av koloniala maktrelationer och strukturer. Det är även möjligt att undersöka hur avtalet kan främja en global ekonomisk struktur som gynnar västerländska intressen på en bekostnad av utvecklingsländer. Uppsatsens frågeställning är följande:

Hur påverkar västliga normer och koloniala maktförhållanden utformningen av EU:s handelsavtal Economic Partnership Agreement med västafrikanska länder?

Vi valde att tillämpa dessa två teorier då norm diffusion i tidigare forskning ofta appliceras på genusforskning och inte den politiska och ekonomiska aspekten, där såg vi en lucka. Därtill fann vi det intressant att undersöka kopplingen mellan koloniala effekter och norm diffusion i relation till ett handelsavtal, eftersom teorierna kompletterar varandra väl. Den postkoloniala teorin ger ett kritiskt perspektiv, medan norm diffusion ger ett mer analytiskt perspektiv.

1.3 Historisk bakgrund

1.3.1 Economic Partnership Agreement (EPA)

1963 undertecknade European Economic Community (EEC) och 18 afrikanska stater Yaoundekonventionen som kom att bli startskottet för relationen mellan EU och Afrika. Yaoundekonventionen, som sträckte sig över en femårsperiod, lade grunden för framtida frihandelsavtal och skapade möjligheter för förhandling om ekonomiskt bistånd till afrikanska

länder (Chimanikire 2019:3). Konventionen kom senare att ersättas av Lomékonventionen som syftade till att minska ojämlikheter mellan länderna då fokuset tidigare varit på de franskspråkiga länderna, nämligen de före detta franska kolonierna. Lomékonventionen kom nu även att inkludera de brittiska kolonierna i och med Storbritanniens inträde i Europeiska gemenskaperna (EG). Den nya konventionen trädde i kraft först 1976 och kom sedan att förnyas tre gånger då budgeten ökade för bistånd och investeringar till de afrikanska länderna. Konventionens fokus låg på att länder i Afrika, Västindien och Stilla-havsområdet (AVS-länderna) skulle slippa betala tull vid export av jordbruksprodukter och mineraler till europeiska länder (Chimanikire 2019:4).

I samband med att Lomékonventionen löpte ut år 2000, undertecknade 15 EU-länder och 78 AVS-länder Cotonouavtalet. Avtalets syfte var att främja det politiska och ekonomiska samarbetet mellan EU och AVS-länderna samt sträva efter att likställa de olika parterna (Chimanikire 2019:4). Cotonouavtalets avsikt var att bidra till ekonomisk och kulturell utveckling, minskad fattigdom samt ökad integrering på den internationella marknaden. Med tiden kom även avtalet, till skillnad från Lomékonventionen, arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatsprincipen (Europeiska rådet, 2023b). Kritik riktades mot avtalet för att det inte följde WTO:s internationella handelsregler, men detta åtgärdades och avtalet ansågs nu vara förenligt med WTO:s bestämmelser. Avtalet slöts för en 20-årsperiod med möjlighet att revidera vart femte år, ursprungligen skulle kontraktet löpt ut 2020 men kom att omförhandlas till 2021 (Chimanikire, 2019:5-6).

I anslutning till Cotonouavtalet påbörjades nya förhandlingar om ytterligare ett avtal, det ekonomiska partnerskapet *Economic Partnership Agreement* (EPA). EPA-avtalet utformades som ett resultat av kritiken mot tidigare handelsavtal, då utvecklingsländerna menade att det inte gynnade deras ekonomiska utveckling. Detta resulterade i krav på ett nytt handelsavtal vilket öppnade upp för nya förhandlingar mellan EU och AVS-länderna, förhandlingarna om EPA-avtalet avslutades år 2015. Fördraget syftar till att etablera ett mer balanserat och ömsesidigt handelssystem mellan EU och AVS-länderna, med målet att främja ekonomisk och hållbar utveckling i utvecklingsländerna samtidigt som det överensstämmer med WTO:s handelsregler. De afrikanska länderna var till en början skeptiska till detta avtal då de redan via Cotonouavtalet hade tillgång till EU:s marknad och såg en potentiell risk att förlora intäkter som skulle ha negativ påverkan på deras länder (Chimanikire, 2019:7). Avtalet möjliggör direkt tillgång till den europeiska marknaden, medan AVS-länderna får en

tidsperiod på 15-25 för att gradvis öppna sin egna marknad. Genom att ta bort handelshinder strävar EPA efter att främja ökad handel, där EU bland annat beviljat nolltullsats och nollkvoter för importen från AVS-länderna (Europakommissionen, u.å.). Genom EPA-avtalet strävar EU även efter att främja den regionala handeln samt främja samarbete och integration mellan länderna i Afrika, Västindien och Stillahavsområdet (Chimanikire, 2019:12). Avtalet är uppdelat efter sju regioner; Centralafrika, Östra och södra Afrika, Afrikas utvecklingsgemenskap, Västafrika, Carribean och Stilla havet. I denna undersökning kommer fokus ligga på att undersöka Västafrikas regionala avtal (European Commission, u.å.). Återkommande, har avtal mellan Europa och de afrikanska länderna kommit att ersättas med nya överenskommelser, vars koncentration legat på att besvara den kritik föregående avtal utsatts för. Economic Partnership Agreement (EPA) framkom som en reaktion av den kritik som riktades mot Cotonouavtalet, där EPA syftade till att adressera de brister och utmaningar som identifieras i det tidigare avtalet. Därtill har även det nya avtalet, Economic Partnership Agreement, mötts av kritik.

1.4 Tidigare forskning

I följande kapitel kommer tidigare forskning inom vårt ämne presenteras. Vi placerar vår studie inom forskningsfältet kring norm diffusion och postkolonialism. För att identifiera tidigare forskning sökte vi främst i databaserna *Google Scholar* och *LUBsearch*, med bland annat sökorden: norm diffusion, EU, Africa, trade och postcolonialism. De ovanstående sökorden testades i olika kombinationer, för att få fram artiklar med mest relevans. Mycket av den tidigare forskningen inom området behandlar EU:s normativa och postkoloniala makt, samt forskning kring norm diffusion inom ämnesområden som miljömässig hållbarhet och genus. Norm diffusion har använts för att studera handelsavtal mellan EU och asiatiska länder, där också ofta EU:s normativa makt används som analysenhet. Vår uppsats tillför således nya insikter, genom att integrera norm diffusion och den postkoloniala teorin och på så sätt ge både ett teoretiskt och empiriskt bidrag.

1.4.1 EU som en normativ makt

Artikeln *Empowering Africa: normative power in EU-Africa relations* (Sheipers, Sicurelli, 2008) bygger på EU:s roll i Afrika och hur de strävar efter att främja deras värden och normer

internationellt. Den subsahariska regionen i Afrika är en av världens fattigaste och minst utvecklade del av världen, artikeln benämner Afrika som “den glömda kontinenten” där ett fåtal internationella aktörer har ett intresse av att investera. EU:s roll i Afrika är dock betydande då EU är den aktör som tar emot mest export och är den största bidragsgivaren till kontinenten. När Lomékonventionen inrättades år 1975, startade den formella relationen med, stillahavsområdet och karibiska samt afrikanska länder. De senaste åren har EU ytterligare tagit initiativ för att stärka sin relation med Afrika (Sheipers, Sicurelli, 2008:607-608). Artikeln fokuserar på hur EU ämnar stärka afrikanska länder och samtidigt stärka sin roll som en normativ makt internationellt, samt ger en analys för begränsningarna som tillkommit.

Författarna tar upp två fall där EU försöker att sprida sina normer och värden internationellt. Det första är att unionen arbetar nära med brottsmålsdomstolen (ICC), som visar på deras engagemang för mänskliga rättigheter. Det andra fallet som författarna nämner är Kyotoprotokollet, där EU ämnar sprida normer kring miljöskydd till utvecklingsländer (Sheipers, Sicurelli, 2008:607). Artikeln visar empiriska bevis för båda fallen, där EU avser att konstruera sin egen identitet som normativ makt. Unionen ämnar stärka de afrikanska länderna på tre nivåer. Kunskapsnivån, vilket betyder att EU bidrar med teknisk och juridisk kunskap till afrikanska stater gällande ICC och Kyotoprotokollet. Materiell nivå, vilket innebär bistånd till afrikanska stater. Den sista, men mest betydande nivån, är identitetsnivån, där EU använder den subsahariska regionen som en arena eller verktyg för att kunna stärka sin egen identitet internationellt (Sheipers, Sicurelli, 2008:618). EU:s normativa makt har dock gränser. Gällande ICC och Kyotoprotokollet har det visat sig svårt att effektivt implementera stadgarna och reglerna i afrikanska länder på grund av begränsad insyn i länder som bryter mot de mänskliga rättigheterna och kritik från representanter från afrikanska stater gällande åtgärder beträffande klimatförändringar och EU:s genuina altruism. Kritiken som EU mött återspeglas i forskares oro kring att unionens egenintresse av handel i regionen kan komma före intresset för utvecklingsarbetet. Samtidigt är representanter från Afrika oroliga för en ny europeisk kolonialism, vilket kan påverka EU:s relation till utvecklingsländer på sikt och försvaga deras identitet som en normativ makt internationellt (Sheipers, Sicurelli, 2008:619-620). En punkt som artikeln tar upp, som är relaterat till vårt fall är att EU använder sig av en solidaritetsbaserad diskurs, när de talar om de afrikanska länderna, liknande den diskurs som återfinns i EPA-avtalet.

I artikeln *Bridging Normative and Market Power Europe: The EU's Diffusion of Market-related Norms and Policies in ASEAN* (Chen 2022) utförs en empiriskt grundad undersökning av Europeiska Unionens främjande av ekonomiska och marknadsrelaterade normer i relationen med ASEAN (Sydostasiatiska nationernas förbund). Studien utgår från tre mål; att genom teorier om transnationell diffusion kritiskt reflektera över EU:s spridning av normer och politik. För det andra, skapa en förståelse kring de mekanismer Europeiska Unionen använder sig av vid spridning av marknadsrelaterade normer, och till sist utforska effektiviteten av EU:s externa påverkan (Chen, 2022:1). För att skapa förståelse för EUs internationella makt och inflytande bygger undersökningen på koncepten Normative Power Europe (NPE) och Market Power Europe (MPE). NPE menar på att EU:s globala inflytande har sitt ursprung i deras ideologiska makt och dess främjande av universella normer som fred, frihet, demokrati, rättsstaten och mänskliga rättigheter. Medan MPE framhäver EU:s ekonomiska och marknadsrelaterade politik och betonar EU:s roll som en betydande ekonomisk aktör (Chen, 2022:2).

För att analysera EU:s spridning av normativa och marknadsrelaterade normer och politik i ASEAN tillämpas transnationell diffusion. Den allmänna definitionen för diffusion är de konsekvenser som uppkommer ur ett ömsesidigt beslutsfattande, hur något sprids och adopteras av andra aktörer som kan påverka både samhällen, beteenden och politik (Chen 2022:3). Inom denna undersökning kombineras NPE och MPE med diffusionslitteraturen för att ge en mer nyanserad bild av EUs spridningsmekanismer, hur normer och policyer sprids över landsgränser. Diffusion bidrar till ökad förståelse av spridningsmekanismer, det finns direkta mekanismer som är användardrivna vilka inkluderar både negativa och positiva incitament (Chen 2022:4). Även indirekta mekanismer som är mottagardrivna vilket innefattar konkurrens, lärande och tävlan. EUs spridningsmekanismer kom att bidra till idéer kring ekonomisk liberalism och regionalism som implementeras i den sydostasiatiska regionen. Ytterligare kan det uppfattas finnas spår av många styrningsmodeller och organisatoriska principer som är del av EUs kärnfrågor, som liberalisering av handel, ett icke-diskriminerande affärsramverk, fri rörlighet av varor och tjänster, närmare bestämt principer om frihandel som är förenligt med WTOS handelsregler (Chen 2022:7). Vidare indikerar forskningen att effektiviteten av spridningen av EUs marknadsliberala normer och politik har varierat över tiden där ASEAN skiftat gällande i vilken omfattning företeelser mottagits och implementerats (Chen 2022:9).

Denna studie undersöker således hur Europeiska Unionen främjar sina normer och principer inom marknaden i ASEAN. Undersökningen analyserar EUs externa påverkan samt urskiljer de spridningsmekanismer EU använder sig av i relationen med ASEAN. Studien grundar sig i Normative Power Europe (NPE) och Market Power Europe (MPE) tillsammans med diffusionmekanismer. Genom inkludering av både direkta och indirekta mekanismer åstadkommer diffusionlitteraturen till en mer nyanserad bild kring hur EUs marknadsrelaterade normer och policyer sprids. Effektiviteten av EUs externa påverkan kom att förändras över tid, ASEANs integration av den västerländska ekonomiska modellen eftersträvades till en början, men kom att förändras över tiden. Denna studie bidrar till ökad förståelse kring EUs globala makt genom att undersöka de orsakssamband och effektivitet som finns i EUs utövande av marknadsrelaterade normativa värden i ASEAN. Studien besvarar de tidigare forskningsgap kring den kontroversiella distinktionen mellan NPE och MPE genom att tillämpa diffusionsteorin (Chen 2022:15).

2 Teori

I denna uppsats kommer norm diffusion och postkolonial teori appliceras på det valda fallet. Forskningen om norm diffusion har traditionellt en positiv inställning till att normer sprids och menar att det främjar goda internationella normer, som mänskliga rättigheter och hållbar utveckling. Även om så kan vara fallet i många situationer så ämnar vi ta en mer kritisk vinkel och undersöka hur västliga normer sprids internationellt och påverkar hur handelsavtal utformas, dessutom ifall det kan vara sammankopplat med postkoloniala idéer. Syftet med att operationalisera teorin är att skapa en koppling mellan norm diffusionsteorin, och det som ska undersökas, empirin (Esaiasson et.al. 2017:58-59). Vilket möjliggör att teorin kan studeras och tillämpas på fenomenet, som i denna uppsats är EU:s EPA-avtal. Att operationalisera teorierna gör det möjligt att gå från en abstrakt teoretisk förståelse till att kunna undersöka teorin i den aktuella kontexten.

Teorierna är relevanta till det valda fallet av den anledning att genom norm diffusion går det att förstå hur västliga normer och värderingar kring handel, sprids till utvecklingsländer genom EPA-avtalet. Genom att tillämpa norm diffusion på vår empiri, går det att både kritiskt granska och analysera de ekonomiska och politiska intressen, som kan befinna sig bakom spridningen av västliga normer med handelsavtalet som ett verktyg. Det postkoloniala

perspektivet i undersökningen ger upphov till en fördjupad förståelse kring varför relationen mellan EU/Europa och Afrika ser ut som den gör idag, samt hur det gjort avtryck i utformningen av EPA-avtalet. Teorin kommer att tillämpas på vårt utvalda fall, EPA-avtalet, för att se efter postkoloniala tendenser samt förklaringar till västliga normer och värderingars påverkan i utformning av avtalet. Den postkoloniala teorin bidrar till att förklara hur koloniala maktförhållanden upprätthålls än idag, samt hur västliga normer och värderingar fortfarande sprids och influerar handelsavtal. Det postkoloniala teoretiska ramverket som presenteras inom denna undersökning fokuserar på Edward Saids Orientalism gällande diskursen om “vi” och “dem andra” samt eurocentrism då det anses bäst lämpade för vårt val av fall.

2.1 Norm diffusion

Studien utgår från två teorier, varav den ena är norm diffusion. Norm diffusion syftar till att förklara hur internationella normer skapas och sprids från en grupp till en annan eller från ett samhälle till ett annat. I Martha Finnemores och Kathryn Sikkinks artikel “International Norm Dynamics and Political Change” (1998) analyserar de hur globala politiska förändringar är starkt influerade av internationella normer. I artikeln argumenterar de för hur normer är en viktig beståndsdel gällande hur förändringar sker i det internationella samfundet, av den orsaken att normer påverkar hur stater och institutioner agerar och samspelar med varandra. Det finns en allmän enighet kring definitionen av normer som en standard för ett lämpligt beteende hos en aktör. Risken med att använda normspråk, framförallt hos statsvetare, är att använda begrepp som “slaveri” och “suveränitet” som att de vore normer, när de egentligen är en samling av normer som har utformat institutioner över tid. Då normer innefattar en mall för vad som är ett “korrekt” beteende, blir den utvärderande och intersubjektiva dimensionen ofrånkomlig i en diskussion kring normer (Finnemore, Sikkink, 1998:891). Artikeln påpekar att normer i sig varken är onda eller goda. Normer som vi idag skulle se som “onda”, t.ex. ideér om rasöverlägsenhet och imperialism, var en gång stora internationella normer, då mäktiga grupper och stater, trodde på normens “godhet”. På grund av detta var andra tvungna att acceptera dessa normer, antingen för att de sågs som självklara eller att det inte fanns något annat alternativ. Utan övertygelsen om att en norm är “god”, är det inte möjligt att etablera en norm internationellt (Finnemore, Sikkink, 1998:892).

Författarna diskuterar även konceptet organisatoriska plattformar relaterade till spridning av normer och politisk förändring. Med organisatoriska plattformar menas organisationer som är centrala aktörer för skapandet, spridningen och tillämpningen av internationella normer. I vissa fall är dessa organisationer skapade med syftet att marknadsföra normer, t.ex. flertalet NGOs, Röda Korset, Greenpeace etc. Emellertid arbetar entreprenörer från stående internationella organisationer med att främja andra agendor än den specifika normen. Detta är något som avsevärt kan påverka innehållet i organisationen (Finnemore, Sikkink, 1998:899). Hoang redogör i sin artikel "Norm Diffusion through trade" hur EU verkar som en normativ makt, alltså en aktör som har "the ability to define what passes for 'normal' in world politics" (Hoang Hai Ha, 2018:262). En normativ makt sprider även internationella normer. I sin artikel noterar författaren flera normer som EU står bakom: bland annat, fred, mänskliga rättigheter, demokrati, frihandel och marknadsekonomi (Hoang Hai Ho, 2018:262). EU kan således ses som en organisatorisk plattform. Norm diffusion kan följaktligen knytas samman med ett liberalt perspektiv. Liberalism inom internationella relationer betonar vikten av samarbete, icke-statliga organisationer och förtroende mellan stater (Burchill, 2022:37. I överensstämmelse med detta, konstaterar Finnemore och Sikkink vikten av att stärka internationella normer som ett hjälpmedel för att kunna stärka samarbetet mellan stater och mellanstatliga organisationer. Med hjälp av gemensamma internationella normer skapar stater en större förståelse och förtroende för varandra. Likväl följer stater internationella normer för att visa att de anpassat sig och "tillhör" det internationella samfundet. Genom att justera sina handlingar uppfyller de det psykologiska behovet av att tillhöra en större grupp (Finnemore, Sikkink, 1998:903).

Acharya menar att frågor om normspridning i världspolitiken inte endast handlar om huruvida normer och idéer påverkar, utan även vems eller vilkas idéer som betyder något (Acharya, 2004:239). Hon beskriver två typer av norm diffusion, den första talar om en moralisk kosmopolitism, som har tre grunddrag. Det första är att denna typ av syn på norm diffusion ser att de normer som sprids är universella eller kosmopolitiska, som t.ex. kampen mot rasism, skydd mot utrotningshotade arter och förbud mot kemiska vapen etc. För det andra är nyckelaktörerna som sprider normer transnationella aktörer, alltså att de erhåller makt i egenskap av sin storlek. För det tredje fokuserar de på vad som kallas *moralisk proselytism*. Vilket innebär att normspridning snarare handlar om ett omvändande än bestridande av normer, vilket i sin tur leder till att man betraktar ett motstånd mot dessa universella normer som omoraliskt. Hon menar att denna syn på norm diffusion bidrar till ofördelaktiga

tendenser. För det första, genom att ge företräde till de transnationella aktörerna och dess universella normer, som EU, gör att normer som är djupt rotade i andra typer av samhällen eller sociala grupper ignoreras. Dessutom skapas en dikotomi mellan “bra” globala normer och “dåliga” regionala eller lokala normer (Acharya, 2004:242). Den andra synen på norm diffusion Acharya beskriver ser bortom de internationella föreskrifterna och betonar den betydande roll som inhemska kulturella och politiska variabler har för att samhällen ska kunna motta internationella normer. Denna typ av synsätt menar att internationella normer behöver anpassas till den inhemska kulturen för att normerna mer effektivt ska kunna integreras i samhällen (Acharya, 2004:243).

Till skillnad från Finnemore och Sikkink, vilka har en positiv syn på norm diffusion, som ett medel för att sprida goda normer internationellt, tar Dr. Robin Dunford en kritisk vinkel på den klassiska synen på norm diffusion och menar att forskningen är centrerad kring att normer “reser” från det globala nord till det globala syd. Han problematiserar de västcentrerade och elitistiska tendenser som finns inom norm diffusion, där normer är konstruerade och främjas av elitnormentreprenörer med en institutionell plattform, som EU. Artikeln pekar även på att icke-västerländska aktörer endast kan sprida normer om de följer ett redan färdigt internationellt manus, med ett sekulariserat och liberalt innehåll. Västcentrism och elitism är således djupt inbäddade i forskningen kring norm diffusion (Dunford, 2015:148-149). Detta perspektiv kan vidare kopplas ihop med den postkoloniala teorin som följer nedan.

2.2 Postkolonialism

Den andra teorin som studien utgår ifrån är den postkoloniala teorin som syftar till att förstå de sociala, ekonomiska, kulturella samt politiska konsekvenserna av kolonialismen och hur de fortfarande påverkar samhällen idag (Wikström, 2010:61). Kolonialism innebär att en stat erövrar och tar kontroll över ett område utanför det egna territoriet, där europeiska stater utövade politisk och ekonomisk makt över bland annat länder i Afrika och Asien. Kolonisatörerna använde sig av metoder som handel, plundring, bosättning och krigsförklaring för att skapa “nya” samhällen (Loomba, 2015:20). Kolonialismen gav inte bara upphov till ekonomisk och politisk makt utan även kulturell dominans genom försök att undertrycka människors kultur, idéer och värderingar (Loomba, 2015:69). Prefixet “post”

syftar till kolonialismens arv som fortsatt präglar samhällen och de maktordningar som lever kvar än idag (Nationalencyklopedin, u.å). Postkolonialism ses även som ett sätt att problematisera den kunskapsstradition och maktutövning västlandet använde för att rättfärdiga kolonialismen (Beckman, 2009 s.392).

Mycket av dagens uppfattning kring postkolonialism tar avstamp i Edward Saids bok *Orientalism* (1978), som diskuterar västvärldens skapande av orientalen, den dikotomi mellan Europa och "de andra" (Loomba, 2015:63). Said presenterar orientalism som studiet av orienten, hur länderna i väst skildrar icke-västerländska kulturer (Loomba 2015:60), där man utgick från att beskriva "de andra" enligt en stereotypisk bild men även genom idén att europeisk kultur och identitet är överlägsen alla andra (Beckman 2009:393). Ur ett västerländskt perspektiv betraktades deras egen kultur som normen och målades upp som civiliserat, framgångsrikt och handlingskraftigt medan "öst" beskrivs som det motsatta, det vill säga ociviliserat och annorlunda (Loomba 2015:63). Denna diskussion, västvärlden för kring orientalen, har lett till dikotomin som varit en av grundstenarna till uppbyggandet av den europeiska kulturen och således den maktbalans som upprätthålls över den icke västliga världen (Loomba 2015:60). Den hierarkiska uppdelningen till följd av språkliga praktiker och handlingar mellan "vi" i väst och "de andra" i öst, har bidragit till de maktstrukturer vi kan urskilja i samhällen idag (Wikström, 2010:23). De koloniala makthavarna förde över sina normer och värderingar på kolonierna, ett tydligt exempel på detta är spridningen av de västerländska idéerna såsom ekonomiska teorier (Loomba 2015:40ff). Västvärlden anses förekomma i centrum medan övriga stater uppfattades finnas i bakgrunden, den så kallade periferin. Den dikotomin kring västlandet och orientalen menar Said grundar sig i makten och kunskapens sammansvetsning, där européen har en överlägsenhet (Beckman, 2009:393). Det europeiska skildrandet av orientalen har skapat en uppdelning av de välbekanta vi i väst (Europa), och de främmande, orientalen i öst (Loomba, 2015:63). Den europeiska kulturen och normen sågs som referenspunkten för andra kulturer och samhällen (Beckman, 2009:393). Orientalism kan följaktligen beskriva den västerländska, fördomsfulla och stereotypa synen på den östra världen, inklusive deras kultur, befolkning och historia. De utgår från en västerländsk kulturell dominans, där det österländska betraktas som främmande, annorlunda och underordnande. Denna syn grundar sig i det historiska arv från kolonialismen, där de europeiska makterna genom kolonisering kunde bygga upp och legitimera sin egen överlägsenhet (Loomba, 2015:60ff.).

Ett begrepp som ofta förknippas med kolonialismens efterverkningar kring “vi” och “dom” är eurocentrism. Med eurocentrism menas att man från ett västerländskt eller europeiskt perspektiv värderar andra kulturer, där det västerländska ses som normen (Wikström, 2010:69). Detta är likt den syn Dunford har på norm diffusion, där ett västcentrerat perspektiv skapar maktskillnader och hierarkier som diskuterar vem som kan producera globala normer. Västerländska normer porträtterar sig som den universella globala designen, vilket riskerar att förstärka aspekter av kolonialism och eurocentrism (Dunford, 2015:149). Europa och västerlandet antar deras kulturella värderingar som överlägsna de icke-europeiska samhällena. Eurocentrism ger utrymme för ett europeiskt och västerländskt tolkande av icke-västerländska samhällets historia och kultur, ett nedlåtande perspektiv på omvärlden. Detta synsätt ledde till att icke-västerländska kulturer och samhällen ofta blev underrepresenterade och diskriminerade (Wikström, 2010:69ff). Edward Saids förklarande om orientalism kring dikotomin gällande “vi” i västlandet och “de andra” i öst kan förklaras med de blickfång som låg på Europa under 1900-talet (Loomba, 2015:63). Som eurocentrism menar på sågs den västerländska kulturen vara sig överlägsen och i centrum medan icke-västerländska kulturer pratades ner vilket även efterliknas i Saids beskrivande av orientalism.

3 Metod

3.1 Teorikonsumerande fallstudie

I denna uppsats genomförs en teorikonsumerande fallstudie med EU:s EPA-avtal som analysobjekt, alltså det fall vi studerar för att angripa vårt forskningsproblem. Valet av analysenhet är inte självklart utan beror på den övergripande forskningsfråga man ställer. Eftersom att uppsatsen ämnar undersöka påverkan på ett handelsavtal, blir vår valda analysenhet rimlig.

Uppsatsen är teorikonsumerande, då det är ett specifikt fall som utgör kärnan i vår undersökning och genom att tillämpa relevanta teorier behandlar vi olika aspekter av vårt uppsatsämne. Det är således forskningsproblemet som är kärnan och teorierna bidrar till att föra undersökningen framåt (Esaiasson et. al. 2017:42). Eftersom att vi genomför en fallstudie ämnar vi uppnå hög intern validitet och inte extern validitet, eftersom att vårt fall inte

kommer att kunna generaliseras till andra kontexter. Med intern validitet menas att vi faktiskt undersöker det vi menar att undersöka, alltså giltiga slutsatser utifrån den analysenhet vi valt att undersöka (Esaiasson et. al. 2017:59).

En central fråga att ställa när man genomför en fallstudie är “vad är fallet ett fall av?” (Levy, 2008:2). Fallet i sig är följaktligen inte EPA-avtalet, utan det blir ett *fall av ett fall* genom att undersöka hur avtalet influeras av västliga normer och värderingar. Det vill säga att avtalet är representativt i förhållande till den problematik vi ämnar undersöka. Eftersom denna uppsats syftar till att förstå och beskriva ett enskilt fall snarare än att utveckla en bredare generalisering, utför vi en idiografisk fallstudie. Till skillnad från en induktiv fallstudie, är denna uppsats teoriguidd, då den innehar ett teoretiskt ramverk (Levy, 2008:4).

3.2 Kvalitativ textanalys

När vi inledde tankarna kring ett uppsatsämne, såg vi på fenomen som överraskade oss och kunde ge upphov till en fråga, vilket utgör grunden för alla vetenskapliga undersökningar. Vi observerade att västerländska länder drar fördel av handelsavtal och ett liberalt ekonomiskt synsätt för att främja sin utveckling. Detta väckte frågan hos oss vilka faktorer som kan ligga bakom att utvecklingsländer inte upplever samma snabba utveckling, trots att de integreras i västliga handelsavtal. Utifrån dessa tankar kom vårt fokus att hamna på hur västliga normer och värderingar påverkar handelsavtal med utvecklingsländer. För att kunna göra vårt syfte undersökningsbart behövde vi hitta belägg för västliga normer och värderingar i ett handelsavtal och kom fram till att EU:s EPA-avtal kunde förse oss med det.

Metoden för att bearbeta vårt material har vid utförandet av denna uppsats varit att genomföra en kvalitativ textanalys, eftersom att vi är intresserade av *mening*. Med mening menas den utgångspunkt som aktörer har när de agerar gentemot andra aktörer. Vad som har mening är emellertid inte alltid självklart, t.ex. vad som menas med “västliga normer”. Det finns inget givet svar, utan fenomen ges mening i en social kontext, vilket ger oss som författare kreativt utrymme att tolka vår empiri. Dock är det viktigt att nämna att mening inte är en helt individuell bedömning, utan den måste vara skapad och delad av aktörer. När man genomför en kvalitativ textanalys är huruvida idéerna är sanna eller inte det mest väsentliga för undersökningen, utan det är idéerna i sig själva som är det intressanta undersökningsobjektet,

då all mening kommer att skapa en effekt. Det vanliga i en kvalitativ textanalys är inte att undersöka frågor om varför, utan hur idéer ser ut i en viss kontext (Esaiasson et.al. 2017:212-213).

Uppsatsen har en abduktiv ansats, vilken kan ses som en pragmatisk hållning, en mittenväg till den deduktiva respektive den induktiva ansatsen. En abduktiv ansats innebär att empirin och teorin flätas samman, en kontinuerlig växelverkan dem emellan (Jacobsen, 2017:28). Utifrån våra tankar kring normer och maktstrukturer som kunde påverka vårt fall, diskuterade vi vilka teorier som skulle vara lämpliga för att undersöka, därefter kom urvalet av empirin.

Vi valde att använda oss av denna metod för att vår undersökning handlar om hur vi tolkar texter, det underliggande budskapet, och vad innebörden av texterna kan betyda utifrån vårt teoretiska ramverk. Eftersom att undersökningen genomförs genom att tolka material, det vill säga förstå och uppfatta det som presenteras i materialet i relation till den forskningsfråga vi har valt att undersöka. Har vi tagit hänsyn till att tolkning av ett material kan vara en subjektiv process och genom att använda systematiska och transparenta metoder för att analysera och tolka vårt material försökt undvika mätfel som kan uppstå (Esaiasson et. al. 2017:226).

3.3 Material

Det empiriska materialet behandlar tidigare forskning kring norm diffusion och postkolonialism samt EU:s handelsavtal *Economic Partnership Agreement* med de västafrikanska länderna. Vår diskussion gällande materialval startade med att vi ville undersöka ett handelsavtal med före detta kolonialländer och ett västligt land. Vi diskuterade flera olika västliga länder och handelsavtal innan vi kom fram till att EPA-avtalet var mest relevant för vårt syfte. Detta på grund av att EU är en stor företrädare för västliga normer och värderingar och att det därför borde vara möjligt att urskilja västliga normer även i deras handelsavtal. Avtalet i sig är uppdelat i 4 delar, där vi framförallt använde oss av del 2 och 4. Anledningen till att det urvalet gjordes är att del 1 och 3 av avtalet främst listar varor och produkter som är inkluderade, vilket inte är det vi ämnar undersöka och bidrar därför inte till syftet. Rent praktiskt när vi bearbetade materialet började vi med att läsa avtalet noggrant och

kommentera de delar vi ansåg var relevanta för vårt syfte, alltså delar där vi kunde urskilja västliga normer och värderingar.

Materialvalet består av sekundärkällor och inga intervjuer eller enkäter. För att det valda materialet ska ha hög trovärdighet har vi utgått från artiklar från akademiker och forskare inom vårt valda område. Därefter analyseras vår empiri utifrån de teoretiska perspektiven, för att kunna undersöka hur EPA-avtalet påverkas av västliga normer och värderingar.

4 Analys

EU:s handelsavtal Economic Partnership Agreement med västafrikanska länder utformades, som tidigare nämnt, med syftet att inleda en relation mellan EU och de västafrikanska länderna, som överensstämmer med WTO:s riktlinjer. Hoppet var att EPA-avtalet skulle minska fattigdomen och främja ekonomisk utveckling samt stimulera tillväxten i regionen (European Commission, u.å). Avtalet konstaterar följande i förorden:

RECALLING that the purpose of ECOWAS and UEMOA is to promote regional cooperation and integration with a view to the establishment of a West African economic union in order to raise the standard of living of the people, maintain and increase economic stability, strengthen relations between the Member States and contribute to the progress and development of the African continent; (Council of the European Union, INIT, 2014:10)¹

Nedan följer en diskussion kring hur västliga normer och värderingar har påverkat utformningen av EPA-avtalet, utifrån norm diffusion och postkolonial teori som det teoretiska ramverket.

EU, kan ses som en organisatoriskt plattform som aktivt arbetar med att sprida internationella normer, som demokrati, mänskliga rättigheter, marknadsekonomi och frihandel etc. Dessa normer i relation till eurocentrism, vilket innebär att man värderar andra kulturer utifrån en västerländsk lins, leder till att västerländska normer accepteras och antas överallt. Således blir västerländska globala mönster och normer det giltiga och det som tillämpas globalt. Dock går

---

¹ EPA-avtalet är uppdelat i 4 delar, där de 4 delarna benämns som ADD 1, ADD 2, ADD 3 samt INIT. Referat sker på följande vis; upphovsman, del av avtalet, årtal, sidnummer.

det att urskilja en ny typ av normspridning hos utvecklingsländer, där fokus ligger på självständighet och en lokal produktion av varor (Dunford, 2015:147). Detta kan ses som en motrörelse mot västerländska normer, värderingar och multinationella bolag. Precis som Acharya menar att man behöver omdefiniera de universella normerna till att anpassa den lokala kontexten, i detta fall, den västafrikanska regionen. Vidare förklarar hon att det kan vara problematiskt att få alla samhällen att acceptera dessa dominerande kosmopolitiska normer (Acharya, 2004:269-270). Det kan behövas en lokal anpassning till de västafrikanska länderna, där de kan göra ett urval och modifiera de västliga normerna och värderingarna. Detta för att kunna skapa en överensstämmelse mellan deras befintliga kultur och de västliga normerna för att handelsavtalet ska kunna bli mer effektivt implementerat. Fortsättningsvis kan detta vara ett försök att arbeta mot en mer decentraliserad normspridning. Trots det, när de västliga normerna samtidigt är intrasslade i hierarkier av ekonomisk och militär makt, blir de på så vis påtvingade västafrikanska länder.

Genom att undersöka EPA-avtalet går det att se exempel på hur västliga normer influerar utformningen av avtalet. En del av avtalet riktar in sig på hållbar utveckling. Denna klausul grundar sig i de väsentliga och grundläggande delarna som anges i Cotonouavtalet, det vill säga att länderna EU ingår avtal med, ska ha god samhällsstyrning och stå för demokratiska principer. Avtalet slår fast att lämpliga åtgärder kan tas om ett land inte uppfyller dessa krav i enlighet med Cotonouavtalet. Artikel 96 i Cotonouavtalet fastslår att om en part inte respekterar de demokratiska principerna och rättsstatsprincipen kan åtgärder tas (European Council, 2021). Dock existerar det inte något tydligt ramverk för vad en lämplig åtgärd innebär, men att handelsförmånerna landet erhåller genom avtalet kan komma att upphävas (European Commission, u.å). EU ämnar alltså sprida sina normer kring frihandel och en "god" rättsstatsprincip, genom att kräva att de västafrikanska länderna gör förändringar och anpassningar i deras lagar och regler. Trots att normer enligt Finnemore och Sikkink, inte kan ses som varken onda eller goda, tror EU på normernas "godhet", eftersom att utan den övertygelsen är det inte möjligt att etablera dem internationellt (Finnemore, Sikkink, 1998:892).

Artikel 1 (b) i avtalet konstaterar: *“to promote regional integration, economic cooperation and good economic governance in the West African region”* (Council of the European Union, INIT, 2014:13). En intressant historisk parallell liknande detta är strukturanpassningsprogrammen som Världsbanken tillsammans med Internationella

valutafonden (IMF) introducerade under 1980-talet, kallat ”Structural Adjustment Programme” (SAP), vilket kom som ett svar på den ekonomiska kris som drabbade tidigare koloniala länder. Detta återhämtningsprogram var utformat för att uppmuntra utvecklingsländer att genomgå strukturella anpassningar av deras ekonomi för att få ta lån. SAP var ett ekonomiskt program som krävde att utvecklingsländer antog specifika ekonomiska principer, ofta kopplade till liberaliseringen av ekonomin, för att få lån beviljat av Världsbanken och IMF (Mohan, 2009:1). SAP mötte stor kritik då programmet hade en negativ inverkan på länderna, där de som kom att drabbas mest var mindre lantbruk, små och medelstora företag och kvinnor i allmänhet (Mohan, 2009:5). Programmet var baserat på nyliberala ekonomiska principer såsom frihandel, finansiell liberalisering och privatisering vilket kom att implementeras i utvecklingsländerna (Mohan, 2009:6). Det går att argumentera för att Structural Adjustment Programme, även de, ämnade sprida en ”god” rättsstatsprincip, liknande EU med ekonomiska verktyg. Detta genom att sätta krav på utvecklingsländer att efterfölja liberala värderingar. Världsbanken och IMF, precis som EU, blir influerade av västliga normer och värderingar i sin ekonomiska politik. Av den orsaken är de västafrikanska länderna, på ett eller annat sätt, tvungna att följa normerna för att inte riskera att hamna utanför och därmed inte tillhöra ”gruppen”. Det finns stora kostnader att inte följa internationella normer, eftersom att det är avgörande för att inte bli stämplad som en "skurkstat", och förlora förtroendet, sitt rykte och sin trovärdighet internationellt (Finnemore, Sikkink, 1998:892).

Norm diffusion kan knytas samman med ett liberalt perspektiv då teorin ofta uppmuntrar liberala normer och värden, som demokrati, mänskliga rättigheter och frihandel. Av den anledningen kan EU:s normer och värderingar ses som liberala, i och med att fokuset i avtalet ligger på öppna marknader och frihandel (European Commission, u.å). Det här har visat sig leda till komplikationer för västafrikanska länder där de får problem med att skydda den lokala och regionala produktionen och marknaden (Omvärlden, 2015). Detta kan ur ett postkolonialt perspektiv ses som ännu ett exempel på hur starkt influerade gamla kolonier blir av västliga normer, eftersom att de måste anpassa sig till dessa normer för att de ska ha en chans att ingå i den globala handeln. Då normer konstrueras av elitnormentreprenörer, som EU, har de västafrikanska länderna, som icke-västerländska aktörer, inte samma möjlighet att skapa eller sprida sina egna normer på den internationella arenan. Följaktligen skapar det här en ojämn maktbalans mellan EU och Västafrika redan innan avtalet skapades, då det endast är de liberala och sekulariserade normerna som antas ha en given plats i avtalet.

Det liberala synsättet som genomsyrar norm diffusion, kan kopplas samman med en grundpelare i EPA-avtalet, som är liberalisering av handeln. Detta innebär en avskaffning av tullar på i stort sett all handel med EU, under en övergångsperiod på 20 år (Council of the European Union, ADD 2, 2014:1-2). Det som är intressant i detta fall är att det ömsesidiga avskaffandet av tullar mellan de två blocken riskerar att ha bestående skador på västafrikas inhemska marknader. Detta på grund av att en minskning av intäkterna från tullavgifterna skulle leda till en ökning av import från den europeiska marknaden och således skapa problem för de lokala marknaderna. Dock skulle de västafrikanska länderna också få en ökad export till Europa, vilket kan tänkas vara en win-win situation. Faktum är däremot att de flesta afrikanska länderna som har en tillverkningsindustri, exporterar varor främst till sina grannländer (Europaportalen, 2012), vilket innebär att när det sker en ökad import av varor från EU, måste de afrikanska länderna konkurrera med dessa på den regionala marknaden. Enligt EPA-avtalet kommer de västafrikanska länderna behöva liberalisera 80 % av sin handel med EU och EU liberaliserar i sin tur, 100 % av sin handel, vilket innebär en avreglering på all handel med totalt 90 %. Avtalet konstaterar dock att enskilda varor kommer att skyddas från liberalisering (Council of the European Union, ADD 2, 2014:1), men den totala liberaliseringen av handeln innebär att västafrikanska länder endast kan skydda 20 % av sin handel (Chimanikire, 2019:63). Samtidigt, kan EU och dess medlemsländer, i efterdyningarna av kolonialismen, ses som ansvariga för många av de afrikanska ekonomiernas och industriernas sköra tillstånd. Produktionskillnaderna mellan EU och västafrikanska länder, som kolonialismen resulterat i, leder till att öppnandet av marknaden i huvudsak kommer att gynna EU:s ekonomier, snarare än den västafrikanska ekonomin. Den västafrikanska ekonomin riskerar alltså att förlamas på grund av liberaliseringen av handeln och tillströmningen av europeiska produkter i regionen. EU:s multinationella företag har även stora konkurrensfördelar gentemot den afrikanska motsvarigheten. Detta resulterar i att Västafrika riskerar att stagnera i en råvaruexport, vilket ger liten avkastning till skillnad från förädlade varor från europeiska länder, som fordon och läkemedel etc (Chimanikire, 2019:63). Att införa västliga normer som liberalisering i Västafrika, trots riskerna för deras ekonomier, blir motsägelsefullt då förorden och ett av incitamenten för EPA-avtalet är att minska fattigdomen i regionen. Avtalet konstaterar tydligt skillnaderna i ekonomisk utveckling och skriver följande i förorden till avtalet:

TAKING ACCOUNT, in particular, of the fact that the West African region includes a large number of less developed countries (LDC) and that it is facing serious difficulties

due to its special economic position and its specific needs with regard to development and the promotion of its trade and finances; (Council of the European Union, INIT, 2014:11)

Avtalet mellan EU och Afrika är tänkt att bygga på ett ekonomiskt partnerskap, dock är möjligheterna att skapa en jämlik relation svåra på grund av de stora skillnaderna ekonomiskt och de kvarvarande effekterna av kolonialismen som skapat en ojämn maktbalans mellan afrikanska länder och västeuropa. Avtalet adresserar de ekonomiska skillnaderna på följande vis i avtalet:

TAKING ACCOUNT of the difference in the level of economic and social development between the West African region on the one part and the European Union and its Member States on the other part and the need to strengthen the process of integration and economic development of the West African region; (Council of the European Union, INIT, 2014:11)

Dock kan det vara svårt att konstatera att det faktiskt är så att avtalet gör de ekonomiska skillnaderna större. Det man dock kan konstatera är hur EU väljer att diktera sina avtal med Västafrika, och att det ger dem fortsatt utrymme att påverka utvecklingsländernas ekonomi och politik. På grund av de västliga normer och värderingar som influerar EPA-avtalet, gynnar det europeiska intressen snarare än de afrikanska och kan betraktas som ytterligare ett sätt att lägga sig i deras regionala ekonomi.

En normativ makt, som EU, tenderar att anta ett deliberativt tillvägagångssätt, alltså genom att använda sig av betydelsefulla incitament eller positiva villkor, så kallade "soft laws", för att sprida sina normer internationellt. Följaktligen kan EU utöva ett positivt inflytande över andra länder genom att utforma sina handelsavtal med icke bindande avtal. Detta kan t.ex. innebära bistånd, informationsutbyte, eller tullsänkning (Hai Ha, 2018:262), vilket är fallet i EPA-avtalet, där västafrikanska länder erbjuds tullsänkning i utbyte mot att signera avtalet. Med detta i åtanke, blir det tydligt att EPA-avtalet, är starkt influerat av västliga normer och värderingar. EU ämnar överföra sina normer med EPA-avtalet som ett verktyg, till de västafrikanska länderna genom att få dem att anpassa sig till de västliga normerna kring frihandel. Inom ramen för handelsavtal, kan EU även tillämpa så kallade "hard laws" för att påverka och sprida sina normer (Hai Ha, 2018:263), vilket begränsar de västafrikanska ländernas möjligheter att anpassa sin ekonomiska politik efter landets välbefinnande då det

kan resultera i handelssanktioner. EU har i fallet med EPA-avtalet använt sig av “hard laws” för att sätta press på de västafrikanska länderna att godkänna villkoren i avtalet, genom att hota med att dra in det tullfria tillträdet till EU:s marknad om de inte signerade (Omvärlden, 2015). Dock handlar norm diffusion vanligtvis om “soft power”, och i detta fall kanske det inte handlar om norm diffusion, utan snarare om norm enforcement, där EU istället brukar sin ekonomiska makt som en av världens största ekonomier, för att sätta press på de västafrikanska länderna. Motiveringen bakom detta som EU använder sig av är att anpassningar till det västerländska synsättet på ekonomi och frihandel är nödvändiga för ekonomisk utveckling i regionen. När man undersöker handel som ett verktyg för utveckling, så är det intressant att se på historien. Länder som gått från fattiga till rika har inte avreglerat sin marknad så fort som EPA-avtalet ser att de västafrikanska länderna gör. Faktum är att dagens utvecklade länder använde väldigt få av de institutioner och policys de nu rekommenderar, eller tvingar på, dagens utvecklingsländer. Ett fenomen som brukar benämnas som “kicking away the ladder” (Chang, 2002:64).

Den ledande idén inom den postkoloniala teorin är att maktordningen som uppstod under den europeiska kolonialismen, än idag präglar samhällen runt om i världen (Wikström, 2010:23). Västvärlden, med Europa som frontfigur, legitimerade deras makt och överlägsenhet genom kolonialismen vilket kom att forma framtida internationella relationer. Den ojämna maktbalans som skapades mellan väst och öst grundade sig i den politiska, ekonomiska och sociala maktutövande västvärlden förde (Wikström, 2010:61). Detta kom att resultera i att bland annat västliga normer och värderingar blev normativa värden som sprids från det globala nord till det globala syd (Loomba, 2015:69ff). Den hierarkiska maktordning som postkolonialismen konstaterar kan knytas samman med Dr. Robin Dunfords kritiska syn på norm diffusion. Dunford pekar på den problematik som finns kring att västlandets normer och värderingar reser till andra delar av världen. Han menar att de västcentrerade maktförhållandena gett utrymme för spridning av västliga normativa värden som är konstruerade med syfte att främja västlandet, sedermera placerats på icke-västerländska aktörer (Dunford, 2015:149). Mäktiga och inflytelserika aktörers spridning av normer och värderingar till övriga delar av världen förstärker de redan befintliga maktstrukturerna. Vid överförandet av dessa normativa värden tas det ofta inte i beaktning vad effekterna kan vara på andra samhällen och kulturer. Det här kan ses som en effekt av postkolonialismen och dess globala påverkan på normer såväl som maktstrukturer. På så sätt kan avtal som Economic Partnership Agreement komma och bidra till att EU påtvingar europeiska värderingar och

normer via politisk och ekonomisk makt. Avtalet arbetar för att liberalisera marknaden och minska handelshinder, vilket konstateras i avtalet på följande sätt:

UNDERLINING that the Economic Partnership Agreement between the West African States, ECOWAS and UEMOA of the one part, and the European Union and its Member States of the other part, (hereinafter referred to as the “Agreement”, the “EPA” or the “WA-EU EPA”) is based, in particular, on the progressive, asymmetrical liberalization of trade in goods and services in favor of the West African States; (Council of the European Union, INIT, 2014:11)

Den västcentrerade och elit baserade uppdelningen som Dunford ifrågasätter kan skildras inom eurocentrism. Eurocentrism, som tidigare nämnt, är en världsuppfattning där man ur ett europeiskt och västerländskt perspektiv värderar andra kulturer, och där europeiska värden anses vara normen (Wikström 2010:69). Konceptet kring eurocentrism växte fram under kolonialismen, då europeiska makter exploaterade andra samhällen vilket medförde att europeiska kulturer och normer spreds över hela världen som resulterade i föreställningen om att europeiska normer är överlägsna och universella. Dunford problematiserar den konventionella tolkningen av norm diffusion att normer från globala nord till globala syd är tillämpbara i andra kontexter (Dunford, 2015:148-149). Detta leder till att utformningen av europeiska avtal bidrar till en fortsatt spridning av en ensidig tolkning av normativa värden. EU, som etablerad internationell samarbetsorganisation, har möjlighet att via EPA-avtalet upprätthålla denna maktbalans och spridning av västliga normer. Europeiska liberala värderingar och normer som frihandel, demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen görs uttryck i och därtill även sprids via EPA-avtalet, kan komma att jämföras med det kritiska resonemang Dunford för kring norm diffusion. Dessa normer och värderingar förenande med den västerländska världsbilden har påverkat utformningen av EU:s handelsavtal Economic Partnership Agreement med AVS-länderna.

EPA-avtalet syftar även till ett samarbete kring jordbruket, i artikel 48 (n) står följande:

promoting land law reforms to increase the legal certainty of farmers and in so doing promote the development of efficient agriculture and raise credit to encourage private investment in the agricultural sector. (Council of the European Union, INIT, 2014:67)

EU som en internationell organisation som via EPA-avtalet tillämpar metoder för att hjälpa fiskare och lantbrukare i västafrikanska länder, kan möjligen även ha en ofördelaktig effekt. Dunford för ett resonemang kring att det finns en oro gällande att västliga länder som ämnar hjälpa och bidra till länders tillväxt, kan medföra oro och skada den lokala kulturen. Det finns lokala inbäddade hederskulturer bland lokalbefolkningen och lantbrukare som påverkas när organisationer implementerar lösningar som anses vara ”rätt” ur ett västerländskt perspektiv (Dunford, 2015:162). Stora västerländska multinationella bolag och organisationer tillämpar metoder som fungerar i väst och tar inte hänsyn till det lokala levnadssättet och kunskapen. Det här går även att liknas med eurocentrismen där man ur ett europeiskt perspektiv tillhandahåller en lösning som anses universellt rätt och välfungerande i den västliga världen, men tar inte hänsyn till de lokala förhållandena. Det här orsakar en eurocentrisk syn vid utformningen av avtalet som främjar normer och värderingar utan att ta hänsyn till lokalbefolkningens sätt att leva och arbeta.

Det ekonomiska partnerskapet EPA är förenliga med Världshandelsorganisationens (WTO) riktlinjer som behandlar globala regler för handel mellan nationer (WTO, u.å). Detta behandlas på flera ställen i avtalet, detta går att se i artikel 1 av avtalet:

to strengthen economic and trade relations between the Parties on a basis of solidarity and mutual interest in accordance with World Trade Organisation (WTO) obligations, in a way that takes account of the significant difference in competitiveness between the two regions (Council of the European Union, INIT, 2014:14)

WTO är en organisation som ofta kritiserar rådande att deras avtal är till fördel samt främjar rika och mäktiga länder samtidigt som WTO:s ändamål gynnar stora internationella organisationer (FN-förbundet, 2016:2). WTO:s handelsregler är baserade på principer som fri handel och öppen marknadsekonomi, vilket är grunden för det västerländska ekonomiska synsättet. EPA-avtalet är utformat i överensstämmelse med WTO:s handelsregler som främjar västliga normer och därtill även har en eurocentrisk syn på ekonomisk utveckling vilket kan ge upphov till en negativ inverkan på utvecklingsländernas ekonomiska tillväxt. Det går att argumentera för att EU och Europa fortsatt har kontroll över de västafrikanska länderna, då EU som en stabilare aktör har mer inflytande på förhandlingarna. På så vis går det att observera att västliga normer och postkoloniala maktstrukturer påverkar utformning av EU:s handelsavtal Economic Partnership Agreement.

5 Sammanfattande analys

I denna uppsats har vi ämnat svara på frågeställningen: *Hur påverkar västliga normer och koloniala maktförhållanden utformningen av EU:s handelsavtal Economic Partnership Agreement med västafrikanska länder?* EPA-avtalet, som tidigare nämnt, avser att utveckla den västafrikanska regionen, på både ett ekonomiskt och socialt plan.

Målet med denna uppsats har varit att undersöka hur västliga normer och koloniala maktförhållanden har påverkat utformningen av EU:s handelsavtal EPA. I uppsatsen har vi använt oss av empirin för att skapa ett underlag för vår analys, i förhållande till vår teori och tidigare forskning. Genom att skapa en teoretisk förståelse, som vi sedan kunde undersöka i vår aktuella kontext, har vi på så vis skapat en brygga mellan teorin och det valda fallet.

Från analysen av EPA-avtalet, utifrån våra teorier, norm diffusion och postkolonialism, har vi kommit fram till nya insikter. Vi har dragit slutsatsen att det finns influenser av västliga normer i EPA-avtalet, som i sin tur har påverkat hur avtalet är utformat, samt koloniala maktförhållanden som påverkar relationen mellan EU och Västafrika. Vi har diskuterat olika aspekter av avtalet och kommit fram till i analysen att EPA-avtalet även har bidragit till ojämlika förmåner och stora maktskillnader mellan utvecklings- och västländer. I analysen har EU diskuterats som en organisatorisk plattform, som aktivt arbetar med att sprida universella normer, som frihandel, marknadsekonomi, mänskliga rättigheter och demokrati. Vilket ur ett eurocentriskt perspektiv, leder det till att dessa västliga normer blir globala mönster. Samtidigt finns det en motrörelse i utvecklingsländer där fokuset ligger på deras lokala produktion och självständighet. Vidare kan detta ses som en vilja att anpassa de universella normerna till de lokala normerna och kulturen. En av de intressanta insikterna som vi fann i undersökningen är att liberaliseringen av handeln, som är en grundpelare i EPA-avtalet, syftar till att stärka den västafrikanska ekonomin. Trots detta så går det att se att det finns en risk att avtalet kommer skapa problem för de lokala och regionala marknaderna, och de kvarvarande effekterna av kolonialismen, gör det svårt att skapa en jämlik relation mellan väst och öst.

Postkolonialismen pekar på hur det historiska maktförhållandet påverkar Västafrikas ekonomiska och politiska utveckling och har givit en ökad förståelse för de bakomliggande faktorerna för hur maktförhållandet mellan EU och Afrika ser ut idag. Den hierarki som upprätthölls efter kolonialismen, har bidragit till att många utvecklingsländer hamnat i en

underordnad position gentemot västvärlden. Vidare går det att urskilja hur EPA-avtalet kan ses som en förlängning av de koloniala maktstrukturerna och främjar en ekonomisk struktur som gynnar EU:s intressen på bekostnad av de västafrikanska länderna. Dunfords ifrågasättande av spridningen av västerländska normer och värderingar till andra regioner, på grund av den västcentrerade maktbalansen, ger oss en inblick i hur EPA kan betraktas som en fortsättning av en negativ trend där en ensidig spridning av normativa värden främjas. EPA-avtalet kan också ifrågasättas då det är utformat enligt WTOs handelsregler, vilket ofta kritiseras för att gynna rika och mäktiga länder samt internationella organisationer. Detta kan i sin tur ha en negativ påverkan på utvecklingsländernas ekonomiska tillväxt. EUs fortsatta främjande av en ensidig tolkning av normativa värden genom EPA kan det få negativa konsekvenser för lokalbefolkningen då man inte tar hänsyn till deras kunskaper, behov, arbete och livsstilar. Utmaningen med internationella handelsavtal ligger i att balansera behovet av ekonomisk utveckling och samarbete med respekt för och inkludering av lokalbefolkningens perspektiv och kulturella särdrag. Samtidigt som man behöver ha dessa dynamiker och postkoloniala effekter i beaktning för att bidra till en mer rättvis och inkluderande global handel. Med detta kan vi således komma till konklusionen att vår hypotes stämde. Vår förhoppning med denna uppsats är att den har utmanat de traditionella tankarna kring handel, och gett nya infallsvinklar kring hur handelsavtal utformas med utvecklingsländer.

Eftersom vi tagit en kritisk syn på EPA-avtalet, är det viktigt att även poängtera att det finns positiva aspekter med det, som t.ex. främjande av mänskliga rättigheter i Västafrika, då flera av dessa länder är drabbade av konflikt och ojämlika förhållanden. Dessutom kan det finnas andra faktorer än västliga normer och koloniala maktstrukturer som gör att handelsavtalet inte är lika fördelaktigt i en västafrikansk kontext. Flera av dessa länder står inför andra utmaningar som t.ex. korruption, vilket kan påverka hur pengar distribueras i landet.

I framtida forskning, baserat på våra resultat, finner vi det intressant att studera ämnet utifrån ett västafrikanskt perspektiv och hur lokala industrier ser på avtalet, då vi endast har möjlighet att se på fallet ur en västerländsk lins. Vi finner det även intressant att i framtida forskning studera hur Kina markant ökat sin närvaro i Afrika, med bistånd, handel och infrastruktur. Med detta i åtanke skulle det vara givande att fundera om även Kina kan ses som en normativ makt i Afrika, trots att deras tillvägagångssätt och politik skiljer sig från EU och väst. Även hur Kina ser på EU:s diffusion av normer till den afrikanska kontinenten.

6 Referenser

EPA-avtalet:

Council of the European Union. 2014. *ST 13370 2014 ADD 2 - LEGISLATIVE ACTS AND OTHER INSTRUMENTS* .

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13370-2014-ADD-2/en/pdf>

Council of the European Union. 2014. *ST 13370 2014 INIT - LEGISLATIVE ACTS AND OTHER INSTRUMENTS* .

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13370-2014-INIT/en/pdf>

Övriga böcker och artiklar:

Acharya, Amitav . 2004. *How Ideas Spread: Whose Norms Matter? Norm Localization and Institutional Change in Asian Regionalism*. Cambridge University Press.

<https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/7C6449C7612BC9AEE0C574C4CD9E7B63/S0020818304582024a.pdf/how-ideas-spread-whose-norms-matter-norm-localization-and-institutional-change-in-asian-regionalism.pdf>

Beckman, Ludvig. Carbin, Maria. Erman, Eva. Gottardis, Andreas. Mörkenstam, Ulf. Näsström, Sofia. Reinikainen, Jouni. Wendt, Maria. 2009. *Texter i samtida politisk teori*. Uppl. 2. Malmö: Liber

Burchill, Scott. 2022. "Liberalism" i Burchill, Scott & Linklater, Andrew (red.). *Theories of International Relations*. Uppl. 6. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Chen, Xuechen. 2022. *Bridging Normative and Market Power Europe: The EU's Diffusion of Market-related Norms and Policies in ASEAN*. *Journal of European Integration*, pp.1-20.

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07036337.2022.2110245>

Chiminakrire, Donald Peter. 2019. *EU-Africa and Economic Partnership Agreements (EPAs) - Revisited*. *L'Europe en Formation*, vol. 388, pp. 51-67.

<https://www.cairn.info/revue-l-europe-en-formation-2019-1-page-51.htm>

Dr. Dunford, Robin . 2017. *Peasant activism and the rise of food sovereignty: Decolonising and democratising norm diffusion?* *European Journal of International Relations*. Vol. 23.

<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1354066115614382>

Europaportalen. 28 mars 2012. *EU:s intressen går före fattigdomsbekämpning*.

<https://www.europaportalen.se/2012/03/eus-intressen-gar-fore-fattigdomsbekampning>

[hämtad 2023-04-27]

European Commission. u.å. *EPA - West Africa*.
https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/epa-west-africa#toc_9 [hämtad 2023-04-02]

European Council. 2021. *Article 96 - Essential elements: consultation procedure and appropriate measures as regards human rights, democratic principles and the rule of law*.
<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/cotonou-agreement/text-article-96/> [hämtad 2023-05-12]

Esaiasson, Peter; Giljam, Mikael; Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena. 2017.
Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad. Uppl. 5. Stockholm: Norstedts Juridik.

Europeiska rådet. 2023. *EU:s handelsavtal*.
<https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/trade-policy/trade-agreements/> [hämtad 2023-04-25]

Europeiska rådet. 2023. *Cotonouavtalet*
<https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/cotonou-agreement/> [hämtad 2023-04-25]

Finnemore, Martha. Sikkink, Kathryn . 1998. *International Norm Dynamics and Political Change*. The MIT Press. Vol. 52.
<https://www.jstor.org/stable/2601361?seq=1>

Humanitarian Careers. u.å. *7 Reasons Western Countries Are More Developed*.
<https://humanitariancareers.com/why-western-countries-developed/> [hämtad 2023-04-11]

Hai Ha, Hoang . 2018. *Norm Diffusion through Trade: The Case of the EU–Vietnam Free Trade Agreement*. Cambridge University Press.
<https://www.cambridge.org/core/books/vietnams-foreign-policy-under-doi-moi/norm-diffusion-through-trade-the-case-of-the-euvietnam-free-trade-agreement/BDFADA88182996DBDF48BAED73DADA35>

Jacobsen, Dag Ingvar. 2017. *Hur genomför man undersökningar?* Uppl. 2. Studentlitteratur AB

Levy, Jack S . 2008. *Case Studies: Types, Designs, and Logics of Inference, Conflict Management and Peace Science*. Sage Publications. Vol. 25, No. 1, s.1-18.
<https://www.jstor.org/stable/26275102>

Loomba, Ania . 2005. *Colonialism/postcolonialism*. Uppl. 3. London: Routledge.
<https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315751245/colonialism-postcolonialism-ania-loomba-john-drakakis>

Mohan, Giles . 2009. *Structural adjustment*. I Kitchin, Rob; Thrift, Nigel. International encyclopedia of human geography. Vol. 11. Oxford
<https://oro.open.ac.uk/18995/2/5F79E13A.pdf>

Nationalencyklopedin. u.å. *Postkolonialism*
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/postkolonialism> [hämtad 2023-05-02]

Omvärlden. 17 april 2015. *Kritiserat EU-avtal går i mål*.
<https://www.omvarlden.se/nyheter/kritiserat-eu-avtal-gar-i-mal> [hämtad 2023-04-12]

Sheipers, Sibylle. Sicurelli, Daniela. 2008. *Empowering Africa: normative power in EU–Africa relations*. Journal of European Public Policy. Vol. 15.
<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/13501760801996774?needAccess=true&role=button>

Utrikesministeriet. 2020. *Världens största frihandelsområde har skapats i Afrika*.
https://um.fi/nyheter/-/asset_publisher/GRSnUwaHDPv5/content/afrikkaan-synty-maailman-suurin-vapaakauppa-alue/35732

Wikström, Hanna . 2009. *Etnicitet*. Uppl. 1. Malmö: Liber

World Trade Organization. u.å. *The WTO*
https://www.wto.org/english/thewto_e/thewto_e.htm [hämtad 2023-05-17]

Zetterman, Jacob; Andrews, AnnaLena. 2016. FN-fakta : Det globala handelssystemet. *FN-förbundet* 3/08.
<https://fn.se/wp-content/uploads/2016/08/Faktablad-Det-Globala-Handelssystemet.pdf>